

ibadet, ölüm gibi birçok dini konulardaki yorumları oldukça aristokratçadır. Bunların bir yandan halkın İslam anlayışından; en önemlisi İslami nasların yorumlanma biçiminden mesafeli olduğu rahatlıkla görülmektedir. Hele semanin ibadet türünden bir âyin kabul edilmesi, onun aristokratik bir İslam anlayışına yakınlığını da teyit etmektedir. Öte yandan, bizzat Mevlâna'nın avam-havas ayırımı da avamı "süret" kelimesinin negatifliği, havassı ise "mana" kelimesinin pozitifliği çerçevesinde ele alış ise temel tezimizi kuvvetlendiren diğer donelerdir.

Kaynaklar:

- » Aydın, Mustafa; *İlk Dönem İslam Toplumunun Şekillenışı*, İst., Pınar Yay., 1991.
- » Bilgiseven, Amiran Kurttan; *Genel Sosyoloji*, 4. baskı, İst., Filiz Kitabevi, 1983.
- » el-Câbirî, Muhammed Âbid; *Arap-İslam Kültürünün Akıl Yapısı-Arap İslam Kültüründeki Bilgi Sistemlerinin Eleştirel Bir Analizi*, Çev. Burhan Köroğlu-Hasan Hacak-Ekrem Demirli, 2. baskı, İst., Kitabevi Yay., 2000.
- » Can, Şefik; "Hz. Mevlâna'nın Süreti ve Sireti", 6. *Millî Mevlâna Kongresi*, Konya, S.Ü. Yay., 1993.
- » Ca ratan, Kadir; "İslam Kültürünün Sosyolojik Pîramidi", *Bilgi ve Hikmet*, S. 10 İst., 1995.
- » Çam, Ömer; "Mevlâna'nın Etkileri, Ritm Psikolojisi ve Seması", 4. *Millî Mevlâna Kongresi*, Konya, S.Ü. Yay., 1991.
- » Çelik, Ömer; "Dini Bilgi, Dini Fenomen ve İslam'ın Kategorikleştirilmesi", *Bilgi ve Hikmet*, S. 10, İst., 1995.
- » DÇ.nmezer, Sulhi; *Sosyoloji*, 9. baskı, Ankara, Savaş Yay., 1984.
- » Eflâkî, Ahmed; *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev. Tahsin Yazıcı, c. 1, İst., M.E.B. Yay., 1989.
- » Gazali, İhyau Ulumiddin, Çev. Ahmet Serdaroğlu, c. 3, İst., Bedir Yay., 1974.
- » Gellner, Ernest; *Postmodernizm, İslam ve Us*, Çev. Bülent Peker, Ankara, Ümit Yay., 1994.
- » Gölpinarlı, Abdülbaki; *Mesnevî ve Şerhi*, c. 1, 2. baskı, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 1989.
- », *Mevlâna Celâleddin-Hayatı, Felsefesi, Eserleri, Eserlerinden Seçmeler*, 3. baskı, İst., İnkılap Kitabevi, 1959.
- » Gürkan, Kazım İsmail; "Mevlâna", *Türk Yurdu*, c.3, İst., 1964.
- » Hodgson, M.G.S.; *İslam'ın Serüveni-Bir Dünya Medeniyetinde Bilinç ve Tarih*, Çev. Ali Varlı-Metin Karabaşoğlu, c.2, İst., İz Yay., 1995.
- » Işın, Ekrem; "Modernleşme Çağında Mevlevîlik: Siyaset, İdeoloji ve Örgütlenme", *X. Millî Mevlâna Kongresi-1*, Konya, S.Ü. Yay., 2002.
- » Karaismailoğlu, Adnan; "Mesnevî'de 'Süret' ve 'Mana' Kavramları", 9. *Millî Mevlâna Kongresi*, Konya, S.Ü. Yay., 1998.
- » Kayaoğlu, İsmet; *Mevlâna ve Mevlevîlik*, Konya, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., 2002.
- » Kemeroğlu, Eyüp; *Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik*, Erzurum, y.y., 1950.
- » Naşr, S. Hüseyin; *İslam Sanatı ve Maneviyatı*, Çev. Ahmet Demirhan, İst., İnsan Yay., 1992.
- » RÇ ni, Mevlâna Celâleddin; *Fihri Mafih*, Çev. M. Ülker Anbarcıoğlu, 5. baskı, İst., M.E.B. Yay., 1990.
- »; *Mesnevî*, Çev. Veled İzbudak, c. 4, İst., M.E.B. Yay., 1991.
- »; *Divan-ı Kebir*, Çev. Abdülbaki Gölpinarlı, c. 5, İst., M.E.B. Yay., 1957.
- »; *Mecâlis-i Seb'a*, Çev. Abdülbaki Gölpinarlı, İst., Yeni Kitap Yay., 1965.
- »; *Rubâiler*, Çev. Abdülbaki Gölpinarlı, İst., Remzi Kitabevi, 1964.
- » Şafak, Yakup; "Tasavvufi Şiirde Mecâzi Anlatım", 7. *Millî Mevlâna Sempozyumu*, Konya, S.Ü. Yay., 1996.
- » Tairu'l-Mevlevî, *Şerh-i Mesnevî*, 2. baskı, c. 10, İst., Selam Yay., 1971, s. 53P

BİR CÂMÎ MÜSİKİSİ FORMU: FERACİYE

Dr. Hüseyin AKPINAR
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ÖZET

Câmî, müsikîsi, dinî müsikînin bir türüdür. Dinî müsikî ise câmilerde ibadet maksatlı ve sese dayalı, tekkelerde zikir amaçlı ve bazı enstrümanların eşlik ettiği bir müsikîdir. Câmî müsikîsinin ezan, kamet ve tesbihât'tan bayram, cuma ve cenâze salâları, temcid, mevlid ve mirâciye'ye kadar bir çok formu vardır.

Mezkur câmî müsikîsi formlarına ilaveten Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde uzun yıllar geleneksel olarak varlığını devam ettiren örnekler de vardır. Bunlardan bazıları derleme yapılmıştır. Fakat, kayıtlara henüz geçirilmeyen "Feraciye" gibi Câmî müsikî formu da mevcuttur.

"Bir kimsenin üzüntüsünü giderme, ferahlık ve kurtuluş" anlamındaki Feraciye; doğum, ölüm, hastalık, bela ve musibet gibi sebeplerden dolayı Şanlıurfa, Mardin, Siirt ve Cizre gibi kültürel merkezler başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu bölgesinin bir bölümünde minârede dua niyetiyle okunmaktadır. Bu makale, adı geçen şehirlerde icrâ edilen feraciye'yi detaylı bir şekilde ele alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dini Müzik, Feraciye, Cami, İbadet.

ABSTRACT

A Mosque Music Form: Farajiya

Mosque music is a kind of religious music. Religious music is a kind of music performed in the mosques as a prayer based on sound and in the lodges (takka) as a zikir (remembrance of God) accompanied by some instruments. Mosque music :as many kinds comprising: Azan, Qamat and Tasbihat; the Salas of İyd, Jum'a and Funeral; the Tamjid, the Mawlid and the Mirajiya. There are many other forms; while some of which were recorded, others such as 'Farajiya' were not done so.

The Farajiya meaning welfare, salvation is a kind of dua (prayer) chanted on the mihrab for birth, death, illness, or natural disasters in Southeast Anatolia mainly in Şanlıurfa, Mardin, Siirt and Cizre. This article will examine Farajiya in details as performed in the aforesaid cities.

Key words: Religious Music, Farajiya, Mosque, Prayer.

Câmî müsikîsi, dinî müsikînin bir bölümünü oluşturmaktadır. Dinî müsikî, câmilerde ibadet maksatlı, tekkelerde ve muhtelif tarikat toplantılarında zikir amaçlı icrâ edilen müsikîye denilmektedir. Dinî müsikî, câmî ve tasavvuf müsikîsi olmak üzere iki yakın türe ayrılmaktadır.¹

¹ Dinî Müsikî hakkında geniş bilgi için bkz. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Müsikîsi Antolojisi (Dini Eserler)*, İstanbul 1942, I/11-13; Yılmaz Öztuna, *Büyük Türk Müsikîsi Ansiklopedisi*, Ankara 1990, I/228; Nuri Özcan, *XVIII. Asırda Osmanlılarda Dini Müsikî* (Basılmamış Doktora Tezi),

Cami Musikisi
090091

02531

16 KASIM 2008